

ALLIBERAT SÀKHAROV

Vents de canvi a Moscou

Aquella era segurament l'última trucada que esperava rebre, en el seu exili de Gorki, el més famós dissident soviètic, Andrei Sàkharov.

A l'altra banda de l'aparell telefònic hi havia, i no és poc, el secretari general del Partit Comunista de la Unió Soviètica Mikhaïl Gorbatxev, el qual, després de desitjar-los un bon any a ell i a la seua esposa, li anuncia que podia tornar a Moscou i reintegrar-se al seu treball.

—Vull fer-li saber —contestà Sàkharov— que una ombra plana sobre la meua alegria en aquests moments.

—¿Quina?, —preguntà el número un del Kremlin.

—La mort en presó d'Anatoli Martxenko.

Hi hagué un espès silenci a l'altra banda de l'auricular. Martxenko acabava de morir, després de quatre mesos de vaga de fam, en la presó de Txistopol. Al final Gorbatxev digué: «Torne vostè, Andrei Dimitrevitx i mirarem que no tornen a produir-se drames com aquest en el nostre país».

—Hi hauria prou amb el fet d'alliberar tots els presos de consciència —respongué l'home de Gorki.

El final de l'exili de Sàkharov quedava, així, sancionat per la màxima autoritat de l'URSS. Era un gest simbòlic adreçat a l'opinió pública mundial i del propi país. Més d'un quadre intermedi de la immensa burocràcia moscovita mostrà, sense reserves, la seua impaciència i el seu neguit per un gest que anava «massa enllà». El compromís personal de Gorbatxev amb l'alliberament de la bèstia negra de l'immobilisme soviètic era un senyal d'alerta per a molts. «Ara va de bo», com si diguésem.

Als kremlinnòlegs occidentals els espera un bon any. La lluita per la renovació sembla que ja s'ha situat en l'estadi de començar a donar els passos més espectaculars. La línia obrerista que inicià Iuri Andròpov, fre-

L'alliberament, en una intervenció personal de Gorbatxev, del físic soviètic dissident i Premi Nobel de la Pau Andrei Sàkharov podria ser un clar indicatiu de l'acceleració de les reformes a l'URSS. Unes reformes per a les quals 1987 és l'any clau.

V. Partal

naturalista: els ancians dirigents de la línia dura van morint-se per l'edat—, i ara pretén xafar per fi l'accelerador de la reforma.

No ha estat, de fet, només el gest simbòlic de l'alliberament de Sàkharov. En poques setmanes ha estat alliberada la poetessa Irena Ratuixinskaïa, han trobat permís per instal·lar-se a l'estranger coneguts dissidents com ara Orlof, Goldfard i Cxaranski, i fins i tot s'ha anunciat ja el pròxim alliberament del líder nacionalista tàrtar Mustafà Djemilev. A nivell anecdòtic, i per primera vegada, la setmana passada un grup de sis-cents japonesos i soviètics dialogaven, via satèl·lit, a través de la televisió. Els soviètics hagueren d'escoltar totes les acusacions que eren fetes pels japonesos, però la sorpresa de la nit va córrer a càrrec d'una senyora de Moscou, que afirmà que el món havia comprès els perills de l'energia nuclear, «després de Txornòbil». Seria innocent creure que els interlocutors soviètics no estaven alligonats sobre què podien dir i què no. ¿Pura propaganda exterior?

Podria ser. Però hi ha suficients indicis que alguna cosa es va movent per Moscou per pensar que només és això. Recentment s'aprovà una llei per la qual *txabaixniki* (treballadors instal·lats per lliure) passaran a exercir la seua professió de manera completament legal. També enguany les empreses rebran només els índexs-objectiu de producció bruta en volum i tindran, per primera vegada, la llibertat d'establir contractes de subministrament d'una manera directa, sense passar per l'estat.

El panorama no és ben bé idil·lic (la mort de Martxenko o els incidents nacionalistes del Kazakhstan són prou ombra per posar l'entusiasme en quarantena), però és innegable que Gorbatxev ha posat en marxa tota la seua maquinària de poder en favor de les reformes i que

nà Konstantin Txernenko i que accelerà Mikhaïl Gorbatxev sembla que comença a estar segura del seu poder i comença a prendre decisions de pes. Primer, ha hagut de renovar la cúpula dirigent soviètica fins allà on li ha estat possible —una feina en la qual, per cert, ha comptat amb l'ajut de la

ho ha fet amb el suport, almenys de principi, dels sectors més inconformistes de la societat soviètica. L'estratègia del secretari general és ben clara: rebre suport de la població i els intel·lectuals per tal d'acorrallar els conservadors i obligar-los a acceptar les reformes que creu necessàries. El secretari general ha arribat a reunir-se amb un ampli i divers grup d'escriptors per demanar-los el seu ajut, s'ha llançat al carrer a parlar amb els seus conciutadans i ha encunyat la paraula màgica: reconstrucció.

Del que es tracta ara, però, és de saber fins on pot arribar. En el Kremlin els noms dels reformistes i els immobilitistes són públics: a favor de les reformes econòmiques i administratives hi ha Gorbatxev, Xevardnadze, el ministre d'afers exteriors; Ryzkov, el primer ministre, i, amb dubtes, Txebrikov, el general secretari del KGB. En contra, Solomentsev, secretari del Politburó; Xerbitsky, primer secretari a Ucraïna, i el destituït Kunaev, cap del partit al Kazakhstan i brejnevista incombustible. Un altre dels pesos pesants, Igor Ligatxev, el segon secretari del Politburó, es situa en una posició d'equilibri però més aviat alineada amb els conservadors.

Però Gorbatxev va introduint els seus homes en els mecanismes del poder amb lentitud (una actuació normal en els països occidentals, on es considera segur que un nou primer ministre pot canviar tots els col·laboradors de l'antic, però estranya en l'URSS, on es suposa que el mateix partit segueix manant amb un president o un altre).

Amb el suport dels *lobbys*, que ha anat dirigint al llarg de la seua carrera, alguns punts clau de l'entramat burocràtic de l'URSS ja han estat tocats i copats pels gorbatxevistes: els homes provinents de la planificació agrícola s'han situat en una de les primeres vice-presidències del govern (Vsevolod Mourakhovsky), en el secretariat agrícola del Comitè Central (Nikonov), en la direcció d'alguna de les repúbliques federades (Patiatxvili, a Geòrgia) o en l'important càrrec de responsable d'administració del Comitè Central (Nikolaï Kruixina). Un

Gorbatxev trau endavant les reformes, malgrat l'oposició conservadora.

amic d'estudis de Gorbatxev, Anatoli Lukianov, s'ha fet càrrec del departament més secret del Comitè Central (el «departament central») i d'ell es diu que és el confident del líder soviètic. Un dels professors de Gorbatxev a la Universitat de Moscou, Anatole Txerniaiev, ha passat a assolir importants responsabilitats en la política internacional, Alexandre Vlassov, l'home que dirigí la campanya anticorrupció ha estat nomenat cap d'una de les policies soviètiques (MVD) i s'espera que tard o d'hora Piotr Loutxev serà nomenat nou ministre de la Defensa, un dels terrenys on Gorbatxev, en contra del que passava amb Andròpov, es troba més desassistit.

Altres personatges no lligats directament al secretari general que s'han distingit també pel seu suport a la *perestroika* (renovació) ocupen llocs importants des de fa poc. Entre ells, Boris Ieltsine, secretari del partit a Moscou, Alexandre Iakovlev, secretari de propaganda i els components de la *màfia* cultural de Raïssa Gorbatxeva: l'escriptor siberià Zalyguine, nou director de la prestigiosa revista *Novv*

Mir, malgrat no ser membre del partit, el nou president de l'Unió d'Escriptors Kàrpov, o el nou dirigent dels cineastes Elem Klimov.

Amb tots ells, i amb el suport del poble soviètic, que Gorbatxev confia a obtenir, el líder del Kremlin sembla llançat a una operació reformista que donarà els seus fruits primers, segons tots els indicis, en aquest recent inaugurat 1987. El pols amb els conservadors ja ha tingut el primer episodi amb l'alliberament de Sàkharov —un gest que podria equiparar-se a aquella històrica legalització del PC a Espanya un dissabte de setmana santa.

Ara ja no hi pot haver marxa enrere, i menys quan s'ha anunciat una forta campanya internacional per part dels soviètics en el tema del respecte als drets humans que inclourà una conferència internacional a Moscou. ¿Tindràn dret —és la pregunta ara— a intervenir-hi els dissidents exiliats com ara Kopelev, Siniavski o Etkind? Si això fos així, seria indiscutible que alguna cosa molt important havia canviat en la plaça Roja.